

ROUTE K35

Knapzakroute **Annerveenschekanaal-** **Spijkerboor**

18 km wandelen door
onbekend Drenthe

Welkom in Annerveensche- kanaal en Spijkerboor

Wie bij een veenkoloniaal dorp denkt aan een lang saai lint met lelijke bebouwing aan weerskanten van het water, is nog nooit in Annerveenschekanaal geweest. Het dorp heeft een prachtig kanaal waar weer boten doorheen varen. Er liggen oude bruggetjes over het water. Bij elke brug staat een mooie brugwachterswoning. Langs het water staan oude boerderijen met mooie erven en een paar monumentale villa's. Annerveenschekanaal is het beste medicijn dat Drenthe voorhanden heeft tegen vooroordelen over de veenkoloniën...

FOTO: HANS DEKKER

[START](#)

2

[KAART](#)

Deze Knapzakroute brengt u door een landschap dat in meer dan zeven eeuwen tijd door de mens vormgegeven is. Destijds begon dat in de middeleeuwen met een bont gezelschap bestaande uit boeren van de Hondsrug, Groninger kloosterlingen en turfschippers uit de stad. De dappersten vestigden zich langs de oostrand van het Hunzedal in de hoop dat het nieuwe land hun inspanningen waard zou blijken. Onderweg herinneren de dorpen Oud- en Nieuw-Annerveen aan deze pioniers van weleer. Ook maakt u tijdens de wandeling kennis met het kleine Spijkerboor dat zijn ontstaan te danken heeft aan het scheepvaartverkeer op het riviertje. En u ziet hoe de Hunze op allerlei plaatsen weer als vanouds door het landschap slingert. Alsof er niets gebeurd is...

FOTO: HANS DEKKER

[START](#)

3

[KAART](#)

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

5

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

6

Routekaart + beschrijving

9

**Annerveenschekanaal
om te beginnen**

15

**Het landschap van
Annerveenschekanaal en Spijkerboor**

18

Informatie onderweg

23

**De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.**

Algemene informatie

Startpunten

Multifunctioneel Centrum De Badde,
Greveling 139, 9654 PP Annerveenschekanaal,
(punt 1 in de route).

[Routebeschrijving via Google](#)

Café 't Keerpunt,
Oostermoer 1, 9656 PE Spijkerboor,
(punt 8 in de route).

[Routebeschrijving via Google](#)

Lengte route: 18 km

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden.

Honden

Honden zijn alleen niet toegestaan in het
Annermoeras vanwege de aanwezige runderen.
Zie punt 9.

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

Printen

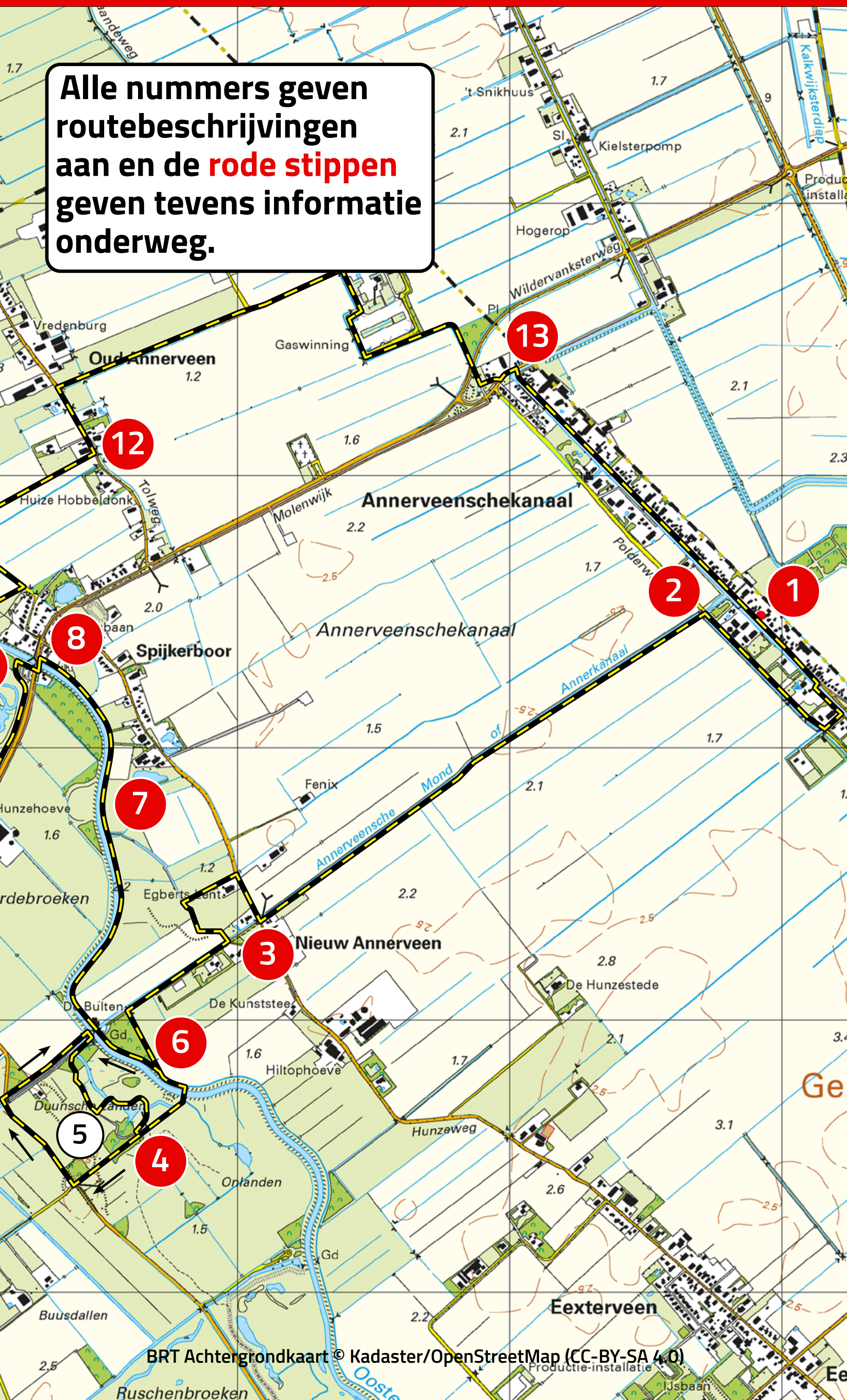
- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

Routekaart 1

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routekaart 2

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

de Aa en Hunze

Routebeschrijving

1 Groninger kanaal door Drenthe

- Vanuit De Badde gaat u linksaf langs het Grevelingskanaal.
 - Tegenover huisnummer 153 moet u rechtsaf de brug over, Boerenbadde. Over de brug loopt u aan de andere kant verder.
 - Na ongeveer 150 meter slaat u rechtsaf.
 - U komt uit op een verharde weg, Polderweg. Hier gaat u rechtsaf.
-

2 Korte geschiedenis van het Annerkanaal

- Bij een onverharde weg met fietspad slaat u linksaf, Tussenveen.
 - Volg dit fietspad langs de Annerveensche Mond helemaal tot aan de verharde weg, Hunzeweg.
-

3 Nieuw-Annerveen aan de rand van het Hunzedal

- Ga op de verharde weg rechtsaf.
- Bij het informatiecentrum Egberts Lent gaat u linksaf het pad op.
- Loop langs de boerderij en ga rechtdoor op het pad.

- Op de T-splitsing van paden gaat u linksaf.
 - Aan het eind gaat u op het fietspad rechtsaf.
 - Voor een bosje buigt het fietspad naar links. U komt uit bij de Hunze. Ga de brug over voor een rondje door de Duunsche Landen.
-

4 Rivierduinen in de Duunsche Landen

- Bij de ANWB-paddenstoel loopt u rechtdoor.
- U komt bij de verharde weg uit, De Bulten. Hier moet u rechtsaf.
- **Metéén ná** de sloot rechts van u slaat u rechtsaf.
- Bij de Hunze aangekomen moet u rechtsaf en na bijna 50 meter gaat u rechtsaf over het linker schouwpad.
- U neemt het eerste pad links, langs het bordje Waterwingebied.
- Als u het bosje uitkomt, blijft u rechtdoor lopen over het iets hoger gelegen pad.

5 Bruggetje

- U neemt het eerste pad linksaf.
 - U gaat een bruggetje over en komt op het fietspad uit waar u net gelopen heeft.
 - U gaat nu linksaf terug naar de Hunze en gaat de brug over.
-

6 De schuiten van de Oostermoersche Vaart

- Volg het fietspad tot aan het bosje. Bij het bosje volgt u het fietspad niet meer, maar loopt u rechtdoor langs de Hunze-oever.
-

7 De natuur terug in het Hunzedal

- Bij het bordje Wandelpad blijft u rechtdoor lopen.
-

8 Het verlaat van Spijkerboor

- Het schouwpad langs de Hunze komt uit bij de brug in Spijkerboor.
- *Voor een bezoek aan Café Het Keerpunt kunt u hier even naar rechts. Als u in Spijkerboor start, loopt u vanaf het café op de kruising linksaf naar de brug.*

9 Natte voeten in het Annermoeras

- Over de brug gaat u direct rechtsaf naar het Annermoeras.
 - *Let op: het Annermoeras is verboden voor honden. Als u een hond mee heeft, loopt u vanaf de brug Spijkerboor in. Ga op de kruising linksaf. Neem daarna de eerste weg links, de Broekdijk. U kunt de route bij het laatste punt van 11 weer oppakken.*
 - Voorbij de vissteiger loopt u het dijkje op en gaat daar linksaf.
 - Via het hek loopt u verder over het dijkje.
 - Het dijkje loopt eerst parallel aan de doorgaande weg. Bij een grote kei maakt het dijkje een bocht naar rechts.
-

10 Tolbroeken

- Bij een bosje buigt het dijkje opnieuw naar rechts. U komt bij de Hunze uit. Hier gaat u linksaf.
- Loop verder via het schouwpad tot aan het bruggetje.

11 Aardgaswinning langs de Hunze

- Steek het bruggetje over de Hunze over en loop rechtdoor over het dijkje om het bosje heen.
 - U gaat door een klaphek en loopt langs de Hunze terug richting Spijkerboor.
 - Bij een grote kei gaat u linksaf door een klaphek. U bent hier een paar honderd meter vóór de brug in Spijkerboor.
 - U loopt langs een greppel.
 - U komt uit op de verharde weg, Broekdijk. Ga hier linksaf.
 - Voordat de Broekdijk een flauwe bocht naar rechts maakt, gaat u rechtsaf over het linker schouwpad van de sloot.
-

12 Turf van het Heilige Geesthuis

- Het pad komt in Oud-Annerveen op een verharde weg uit, Tolweg. Hier moet u linksaf.
- Bij de eerste verharde weg gaat u rechtsaf. Deze weg blijft u volgen tot de gaslocatie. Het bord Verboden Toegang geldt niet voor Knapzak-wandelaars.
- Bij de gaslocatie gaat u rechtsaf. Volg het schouwpad dat om de locatie heen loopt.

- U komt uit op een zandweg. Volg deze tot de doorgaande weg.
 - Steek de doorgaande weg schuin naar rechts over en volg het schouwpad langs de sloot.
 - Op het asfaltweggetje gaat u linksaf.
 - Op de doorgaande weg moet u linksaf. De route brengt u langs het Grevijlinkhuis.
-

13 De 'doorzonboerderijen' van Annerveenschekanaal

- Op de driesprong gaat u rechtsaf de klapbrug over, Brongersklabbe. Volg de weg langs het Grevelingskanaal naar het startpunt.

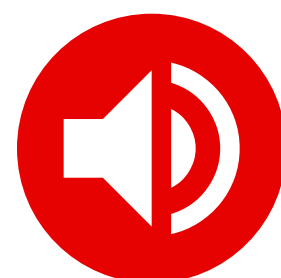
Annerveenschekanaal om te beginnen

FOTO: HANS DEKKER

De veenkolonie Annerveenschekanaal ontstond in de jaren zeventig en tachtig van de achttiende eeuw. Als stichtingsjaar hebben ze in Annerveenschekanaal het jaar 1785 gekozen. In dat jaar liet vervener Lambartus Grevijlink zijn huis op de kop van het Grevelingskanaal bouwen. Lambartus was de zoon van verlaatmeester en herbergier Willem Grevijlink uit Spijkerboor. In 1757 was Lambartus landmeter van de Landschap Drenthe geworden. Hij werd de grote man achter de Annerveensche Heerencompagnie.

Luister naar het hele verhaal

START

15

KAART

Het hart van het dorp

FOTO: HANS DEKKER

De kerk van Annerveenschekanaal werd in 1836 in gebruik genomen. De namen van degenen die bijgedragen hebben aan het stichtingskapitaal, staan op de gevelsteen vereeuwigd. Het kerkje is een zogeheten Waterstaatskerk. Koning Willem I besloot in 1824 dat voor nieuwbouw en verbouw van kerken voortaan koninklijke goedkeuring nodig was. Voor dat toezicht werden ingenieurs van het ministerie van Waterstaat ingeschakeld. De kerktoren is nieuwer dan het kerkgebouw. Hij stamt uit 1860. De kerk werd in 2014 gerenoveerd en kreeg daarna een horecabestemming. Zie www.heerencompagnie.nl

START

16

KAART

Aan de kop van 'zijn' kanaal liet Lambartus Grevijlink in 1785 voor zichzelf en zijn gezin een groot woonhuis bouwen. Aannemer Steenhuis bouwde het in de statige classicistische stijl die toen in de mode was. De grote schuur is er pas aan het eind van de negentiende eeuw achter gezet toen het huis de bestemming van boerderij kreeg. In 1983 werd het Grevijlinkhuis gerestaureerd en kwamen er woningen en appartementen in.

FOTO: HANS DEKKER

De gevelsteen boven de deur van het Grevijlinkhuis heeft al velen voor raadsels geplaatst: hoe kun je zo'n huis in XVI, ofwel zestien dagen bouwen? Waren het zestien aaneengesloten dagen? Zestien werkdagen verspreid over een langere periode? Had de steenhouwer wellicht het tellen in Romeinse cijfers niet volledig onder de knie?

Het landschap van Annerveenschekanaal

De Knapzakroute Annerveenschekanaal en Spijkerboor brengt u door het Hunzedal en laat u kennismaken met de veenkolonie Annerveenschekanaal en een aantal randveenontginningsdorpen langs de oostoever van de Hunze. Het is een cultuurlandschap dat zijn wortels reeds in de middeleeuwen heeft.

Vanuit het Hunzedal ziet u tijdens de wandeling de contouren van de Hondsrug duidelijk tegen de westelijke horizon afsteken. U wandelt door een bijzonder stukje Drenthe. Hier en daar is het hoogteverschil tussen de Hondsrug en Hunzedal meer dan vijftien meter.

Geologen gaan ervan uit dat zo'n 150 duizend jaar geleden tijdens de voorlaatste ijstijd, de zogeheten Saale-ijstijd, een paar honderd meter dikke gletsjer de Hunzelaagte vanuit het noorden diep uitgeslepen heeft. Daarbij drukte de rand van het ijs de Hondsrug als het ware omhoog. Er ontstonden hoogteverschillen van vele tientallen meters. Aan het eind

van deze ijstijd werden enorme hoeveelheden smeltwater via het tientallen kilometers brede oerstroomdal van de Hunze naar het noorden afgevoerd.

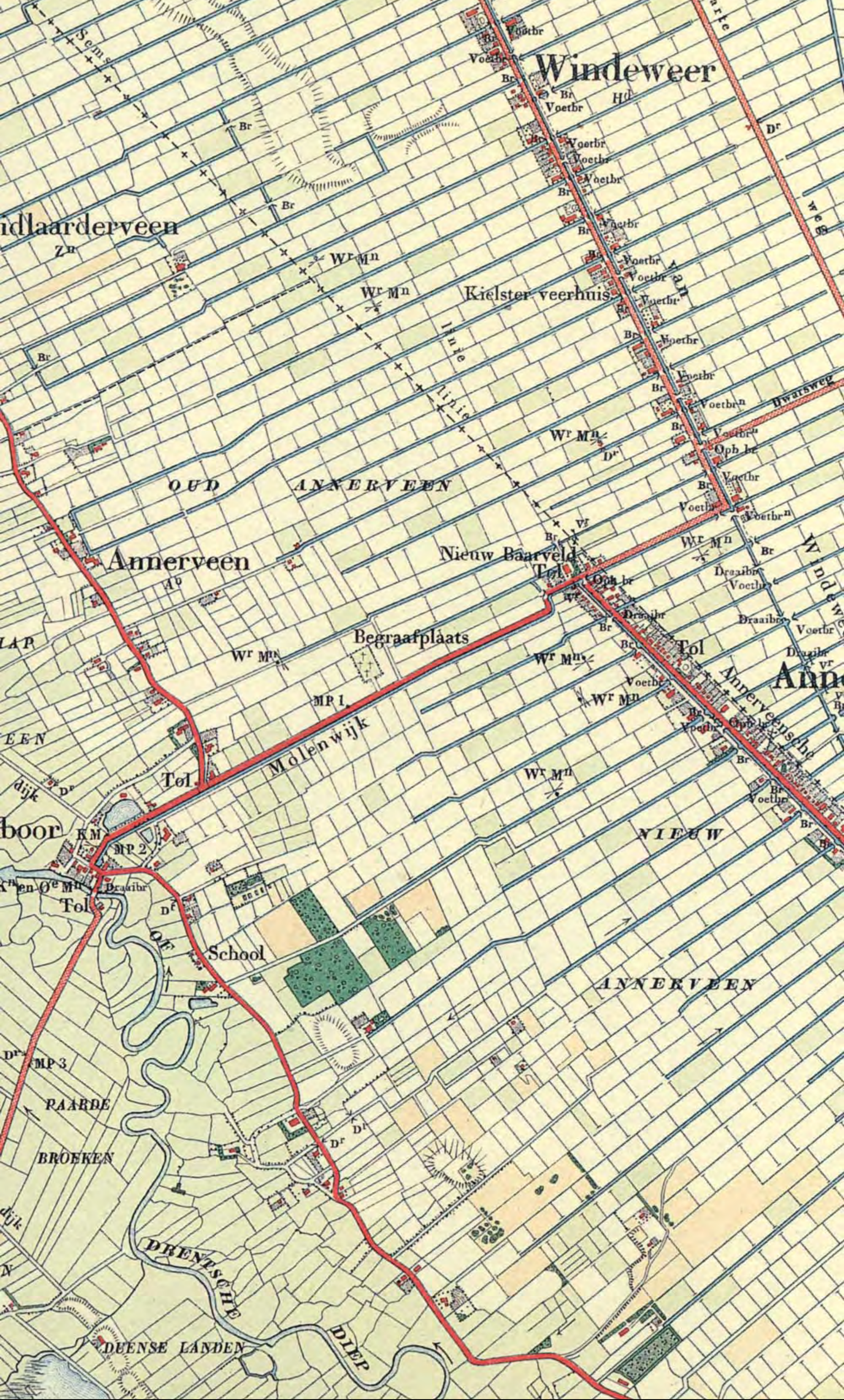
[IJSTIJD, GRONDSOORT](#)

Tijdens de Weichsel-ijstijd, de (voorlopig) laatste ijstijd, wreven zandstormen de ergste rimpels in het landschap glad. Het keileem werd bedekt met een meters dikke laag zand. Poolwinden zorgden voor het ontstaan van een rij rivierduinen langs de randen van het Hunzedal.

In het enorme oerstroomdal van de Hunze begon zo'n tienduizend jaar geleden veen te groeien en ontstond het Bourtangermoeras, in Drenthe het Oostermoer genoemd.

Ook in het Hunzedal zelf is veen gevormd. Het was dit veen langs het water waar in de middeleeuwen de turfproductie vanuit de stad Groningen van start ging. Op de rivierduinen aan de oostkant van de Hunze ontstonden de randveenontginningsdorpen Zuidlaarderveen, Oud-Annerveen, Nieuw-Annerveen, Eexterveen en Gieterveen.

[VEENVORMING](#)

'De bovenstaande kaart toont de situatie in Annerveenschekanaal (rechts midden) en Spijkerboor (links midden) rond het jaar 1900. De voormalige veenkolonie was met twee haakse bochten van het Grevelingskanaal op het Groninger systeem aangesloten. De Hunze - of het Drentsche Diep zoals het hier op de kaart heet - kronkelde nog frank en vrij door het landschap. De bewoning was geconcentreerd op de smalle zandrug van Annerveen en Spijkerboor. Aan beide kanten van Spijkerboor werd tol geheven.

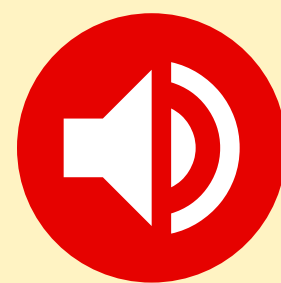

Uit 't verleden

Klaas Wigchering woont op een steenworpafstand van Tolweg 27 in Oud-Annerveen. Dat is de boerderij waar hij geboren en getogen is. Klaas is een enthousiast verteller over Oud-Annerveen, Spijkerboor en Nieuw-Annerveen, van oudsher een agrarisch gebied met lang lint boerderijen. 'Voor de kerk was je aangewezen op Anloo. Toen het kerkhof daar vol was, kwamen er nieuwe begraafplaatsen, zoals die van Spijkerboor, waar mijn overgrootouders liggen.'

Luister naar het verhaal van Jan Dilling

1 Groninger kanaal door Drenthe

De eerste schop voor het Grevelingskanaal ging in maart 1771 de grond in. Het kanaal kreeg de naam van degene aan wiens handige manoeuvreerkunst men het kanaal te danken had: de Drentse vervener Lambartus Grevijlink. Hij realiseerde een Groninger kanaal op Drentse bodem. De Annerveensche Heerencompagnie, waar Grevijlink de grote man was, had alle belang bij een goede afvoerroute voor hun turf. De stad Groningen was geïnteresseerd in een goede vaarweg richting Ter Apel waar de stad enorme hoogvenen bezat. Buiten de Drentse bestuurders om lukte het Grevijlink om een

FOTO: HANS DEKKER

deal met de Groningers te sluiten. Een groot deel van de aanlegkosten kwam voor rekening van de stad Groningen. In ruil daarvoor werd de stad na dertig jaar eigenaar van het kanaal. De turf van het Annerveen mocht onbelemmerd via het Kioldiep richting Groningen vervoerd worden. Het nieuwe kanaal kwam geheel op Drentse bodem te liggen. De Drents-Groningse grens lag 20 roeden, ofwel ruim 80 meter verder naar het oosten langs de Kielster-achterweg. Vanaf het Kioldiep begint het Grevelingskanaal met twee haakse bochten. Rolpalen moesten er vroeger voor zorgen dat de scheepsjagers met hun schepen de bocht om konden. In de bocht tegenover het Grevijlinkhuis staat nog zo oude gietijzeren rolpaal.

1 De schepen terug op het Grevelingskanaal

Vanaf 2008 is het weer mogelijk om vanaf het Zuidlaardermeer via het Kioldiep naar Annerveenschekanaal te varen. Via het Grevelingskanaal gaan de schepen naar Bareveld en verder richting Stadskanaal en Duitsland. Het project *'Van Turfvaart naar Toervaart'* heeft hiervoor tientallen bruggen en twee sluisen moeten renoveren of opnieuw bouwen. De

meeste bruggen over het Grevelingskanaal stammen uit het eind van de negentiende eeuw. Ze staan op de monumentenlijst. Bij de restauratie werden ze geschilderd in de oorspronkelijke kleuren groen en wit. Ook de brugwachterswoningen zijn bij die gelegenheid in oude luister hersteld.

 [DORPSTYPE, VEENKOLONIE](#)

2 De korte geschiedenis van het Annerkanaal

De Knapzakroute loopt langs de Annerveense Mond richting Nieuw-Annerveen. Het water is een restant van het Annerkanaal dat ongeveer een eeuw geleden het dorp Annen met het Grevelingskanaal verbond. Rond de vorige eeuwwisseling mislukten de pogingen om van de Hunze een redelijke scheepvaartverbinding

ANNERKANAAL - FOTO: HANS DEKKER

START

25

KAART

te maken en in 1910 besloot het Waterschap Annen om zelf een plan voor een kanaal richting Annerveenschekanaal te maken.

Spectaculair onderdeel van het nieuwe Annerkanaal werd een betonnen aquaduct over de Hunze. De voorziening was nodig omdat het peil in de Hunze een stuk lager lag dan in het Grevelingskanaal. Zonder de wat hoger gelegen betonnen bak zouden er sluisen nodig zijn om de schepen van Annerveenschekanaal in Annen te krijgen.

In 1918 begon men met het graven van het Annerkanaal. Er werden voornamelijk aardappels, suikerbieten en kunstmest over het kanaal vervoerd. Al vóór de Tweede Wereldoorlog had de vrachtauto de functie van het schip grotendeels overgenomen en werd het steeds stiller op het Annerkanaal. In 1952 verdween het aquaduct over de Hunze.

3 Nieuw-Annerveen aan de rand van het Hunzedal

Nieuw-Annerveen is een randveenontginningsdorp. Op de rivierduinen op de grens van het Hunzedal en het Oostermoer ontstond vanaf de late middeleeuwen een rij dorpen van Zuidlaarderveen in het noorden tot uiteindelijk

NIEUW-ANNERVEEN - FOTO: HANS DEKKER

Exloërveen in het zuiden. Doorgaans waren de bewoners van deze nieuwe dorpen afkomstig uit het dichtstbijzijnde Hondsrugdorp aan de overkant van de rivier. Om wat voor reden dan ook waren ze uit hun geboortedorp vertrokken en probeerden ze om aan de overkant van de Hunze een nieuw bestaan als turfgraver en boer op te bouwen.

De manier waarop de boeren in een dorp als Nieuw-Annerveen aanvankelijk hun bedrijf runnen, leek veel op de bedrijfsvoering in de zanddorpen. Ze hadden hun hooi- en weiland langs de Hunze. De akkers hadden ze vlakbij huis op de zandruggen en op afgegraven veengrond. De heide voor de schapen lag tussen de dorpen en op hoge plaatsen in het veen. Een belangrijke

activiteit in de dorpen langs de Hunze was het verbouwen van boekweit op het bovenveen. Eerst werden er greppeltjes gegraven om de bovenste laag van het veen te laten opdrogen zodat deze kon worden verbrand. Bij het branden kwamen mineralen vrij die voor een geslaagde boekweittoogst onmisbaar waren.

 [BEEKDAL, WEGDORP](#)

4 Rivierduinen in de Duunsche Landen

Aan de overkant van de Hunze liggen de Duunsche Landen. In 'Duunsche' herkent u het woord duin. In de dorpen in de omgeving hadden ze het vroeger gewoon over De Bulten. Samen vormen ze een zogeheten paraboolduin. De poolwinden van de Saale-ijstijd hebben het duin op de westoever van de Hunze opgeworpen. Vanuit de lucht is een paraboolduin te herkennen als een groot hoefijzer met het open eind naar het zuidwesten. Het hoefijzer wijst daarmee naar de kant waar de wind vandaan komt. Het uitblazen van het zand ging door tot het grondwaterniveau bereikt was.

Tegenwoordig maken de Duunsche Landen onderdeel uit van een groot waterwingebied van de Waterleidingmaatschappij Drenthe.

Ten zuidwesten van de Duunsche Landen ligt een 300 hectare groot voormalig landbouwgebied dat zich tot de Hondsrug uitstrekt. Ook dit gebied Breevenen is eigendom van de WMD. Het ontwikkelt zich tot halfnatuurlijke groenlanden. Ongeveer 80 hectare in de Breevenen wordt begraasd door Hereford zoogkoeien: prachtige rode runderen met witte koppen.

Tot voor kort stroomde naar schatting zes tot acht miljoen kubieke meter helder kwelwater vanuit de Hondsrug via Breevenen af naar de Hunze. Door de natuurlijke situatie in het gebied zo goed mogelijk te herstellen wordt meer grondwater in Breevenen vastgehouden zodat het weer tot aan het maaiveld kan komen. De WMD zorgt ervoor dat de waterproductie uit Breevenen afgestemd is op de wensen van de

natuur. Er wordt niet meer water uit het gebied weggepompt dan er via het natuurlijke systeem naartoe stroomt.

GRONDWATER

6 De schuiten van de Oostermoersche Vaart

Aan het eind van de veertiende eeuw liet de stad Groningen vanuit de stadsgracht het Schuitendiep naar de Hunze graven. Zo kon de stad het water in haar grachten beter op peil houden, was het idee erachter. Bovendien konden de Groninger schuiten de Hunze opvaren om de turf op te halen die in het Oostermoer geproduceerd werd. Groninger schippers verenigd in het Schuitenschuiversgilde kregen in 1403 van het Groninger stadsbestuur het alleenrecht voor de aanvoer van Drentse turf via de Oostermoersche Vaart, zoals men de Hunze daarna doorgaans noemde.

De natte turf werd vanuit het veen op wagens naar zogeheten lanten langs de Hunze vervoerd. Daar werd de turf te drogen gelegd om aan het eind van de zomer naar de stad verscheept te worden. Meer dan 250 jaar lang waren de 'schuitenschuivers' de enigen die de turf uit het Oostermoer mochten ophalen.

In 1667 maakten de Staten-Generaal een eind aan hun monopolie. De naam Turfsingel in Groningen herinnert aan de plaats waar de turf-schuiten in de stad afmeerden.

In de loop van de achttiende eeuw ging de stad Groningen op zoek naar een betere vaarweg richting Veenkoloniën. Uiteindelijk kwam begin negentiende eeuw het Stadskanaal tot stand. Ook de Drentse venen in het Oostermoer werden aan dit systeem gekoppeld en de Hunze verloor zijn functie als vaarweg.

[TURF](#)

FOTO: HANS DEKKER

7 De natuur terug in het Hunzedal

In de loop van de twintigste eeuw is het Hunzedal steeds efficiënter voor de groot-schalige veenkoloniale landbouw ingericht. De Hunze werd rechtgetrokken en verbreed.

Vanaf Gieterveen kwam het riviertje tussen kades te lopen. Parallel aan de Hunze werd een brede waterschapsleiding gegraven om het gebied af te wateren. Met vier gemalen en 68 stuwen kon men het waterpeil voortaan tot op de centimeter regelen.

Niet lang daarna begonnen de inzichten te wijzigen. Sinds het eind van de jaren negentig wordt in het Hunzedal aan natuurherstel gewerkt. Het Drentse Landschap, Het Groninger Landschap en het Wereld Natuur Fonds brachten in 1995 hun Hunzevisie uit. Daarin ontvouwdde ze plannen om de Hunze zijn natuurlijke loop weer terug te geven.

De Hunzevisie liet zien dat het Hunzedal zich goed voor de ontwikkeling van nieuwe natte natuur leent. Op veel plekken in het dal komt

KWEL - FOTO: GEERT DE VRIES

START

32

KAART

van de Hondsrug afkomstig kwelwater van goede kwaliteit naar het oppervlak. In 2001 is Het Drentse Landschap op een aantal plaatsen tussen Eexterveen en Spijkerboor begonnen met het opnieuw inrichten van het Hunzedal. Moerasontwikkeling en veenvorming krijgen weer een kans. Het toekomstbeeld van het Hunzedal is een natuurrijk beekdal waar het water weer vrij spel krijgt en via de stad Groningen naar de Waddenzee kan stromen.

NATUURONTWIKKELING, WOLD

8 Het verlaat van Spijkerboor

Een spijkerboor is zo'n ouderwetse boor met een grote zwengel. Mogelijk heeft de kronkelende loop van de Hunze de mensen zo aan dit timmermansgereedschap doen denken dat het dorp ter plekke de naam Spijkerboor kreeg. Aanvankelijk was Spijkerboor een van de vijf verlaten (sluisjes) die door de Drentse verveners aan het eind van de zeventiende eeuw in de Hunze geplaatst werden. Het was een ultieme poging om de Hunze bevaarbaar te houden voor het turftransport nadat de Groninger schuitenschuivers zich hadden moeten terugtrekken. Scheepvaart was alleen mogelijk door in konvooi te varen waardoor een groot

aantal schuiten tegelijk geschikt kon worden. In 1737 werd Willem Grevijlink door de Ridder-
schap en Eigenerfden van Drenthe aangesteld
als verlaatmeester in Spijkerboor. Aan hem ook
de taak de Hunze tussen het verlaat en het
Zuidlaardermeer bevaarbaar te houden. Daar
stond tegenover dat hij behalve sluisgeld ook
'diepgeld' mocht innen van de passerende
schepen. Extra inkomsten had Grevijlink van
zijn herberg en winkel bij de sluis en van de
korenmolens in het dorp. Willem Grevijlink was
de vader van Lambertus Grevijlink, die later de
grote man van Annerveenschekanaal zou
worden.

In 1737 kreeg Willem Grevijlink toestemming
van de Ridder-
schap en Eigenerfden van Dren-
the om in Spijkerboor een sloopstimmerwerf
te bouwen. Daar bleef het niet bij. Grevijlink's

volgende grote onderneming was in 1747 de bouw voor eigen rekening en risico van een klapbrug over de Hunze. Voortaan ging alle landverkeer uit de omgeving via Spijkerboor. De 'klap' van Grevijlink lag iets zuidelijker dan de huidige brug over de Hunze.

8 De herberg van Willem Grevijlink

Bij het kruispunt in Spijkerboor ligt café 't Keerpunt. Het is een van de oudste en meest authentieke cafés van Drenthe. De geschiedenis van het etablissement gaat terug naar de tijd van 'verlaatmeester' Willem Grevijlink (1707-1774) die de herberg liet bouwen voor wachtende turfschippers en dorstige reizigers die zijn 'klap' passeerden.

FOTO: HANS DEKKER

START

35

KAART

In zijn huidige vorm stamt 't Keerpunt uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Het pand kreeg toen een bovenverdieping waar de plaatselijke toneelvereniging haar uitvoeringen kon geven. Voor het café staat een rij leilindes. Het is een gebruik uit het begin van de negentiende eeuw. Steeds meer boerderijen en andere gebouwen kregen in die tijd zo'n 'levend zonnescherm'.

9 Natte voeten in het Annermoeras

Ten noorden van de weg bij Spijkerboor ligt het 45 hectare grote Annermoeras. Net als verder stroomopwaarts bij de Duunsche Landen en in het gebied Elzemaat heeft Het Drentse Landschap ook hier een aantal verdwenen meanders weer uitgegraven. Om de overlast voor

de omgeving te voorkomen, zijn de kaden langs de beek een stuk naar buiten verplaatst. Sindsdien doet het Annermoeras zijn naam alle eer aan.

Dankzij het ondiepe water is het Annermoeras een prima kraamkamer voor snoeken. Zodra de jonge vissen groot genoeg zijn, zakken ze de rivier af naar het Zuidlaardermeer. Viskenners hopen dat ze zich daar flink te goed gaan doen aan de brasems in het meer. Brasems zijn voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor troebel water, omdat ze voortdurend in de bodem wroeten. Dankzij de snoeken kan het Zuidlaardermeer helderder worden en krijgen de waterplanten meer kansen.

9 De bevers van de Hunze

In 1825 werd in de IJssel de laatste bever in Nederland gedood. Deze krachtdadige moerasbewoner verdween uit ons land door overbejaging vanwege zijn pels en de stof bevergeil die geliefd was in parfums.

In 2008 zijn er in de Hunze bevers uitgezet. Een gezamenlijk project van Het Groninger Landschap en Het Drentse Landschap. Deze vriendelijke vegetariërs doen het hier goed, zij hebben hun leefgebied uitgebreid naar o.a. de

Drentsche Aa en de Onlanden. Bevers voelen zich in de nieuwe, natte natuur in het Hunzedal uitstekend thuis. Net zoals schapen en runderen natuurorganisaties helpen bij het beheer van de heide, helpen de bevers om het beekdal open te houden.

's Winters eten ze voornamelijk bast van houtige gewassen en wortelstokken. In de zomer wordt dit menu aangevuld met kruidachtige planten en boombladeren. Van omgeknaagde bomen worden de zijtakken als wintervoorraad naar de burcht gesleept waar ze onder water worden bewaard.

11 Aardgaswinning langs de Hunze

In 1959 werd de gasbel van Slochteren ontdekt. Deze vondst van 2800 miljard kubieke meter aardgas veranderde de Nederlandse economie ingrijpend. Het Groninger gasveld heeft een oppervlakte van ongeveer 900 vierkante kilometer. De gas-houdende laag zit op bijna drie kilometer diepte en is ongeveer 100 meter dik. De gaslocatie op de oostoever van de Hunze is één van de 29 productie-locaties in het Groningerveld met in totaal zo'n 3000 boorputten. Dergelijke locaties zijn volledig geautomatiseerd. Hoe lang deze locaties nog gebruikt gaan worden is voor nu nog even de vraag. De Rijksoverheid wil heel Nederland voor 2050 van het gas af hebben.

12 Turf van het Heilige Geesthuis

De oorsprong van (Oud-)Annerveen en de meeste andere randveenontginningsdorpen op de rivierduinen ten oosten van de Hunze heeft vaak een directe relatie met de Groninger kloosters. Dit begon in 1262 toen de abt van het klooster van Aduard venen van de boeren van Zuidlaren kocht. Het werd het begin van de randveenontginning Zuidlaarderveen. De turf gebruikten de Aduarder monniken vooral in hun

tichelwerken bij de baksteenfabricage en in de kalkovens van het klooster. (Een voorbeeld is het voormalige Tichelwerk aan het Peizerdiep. De Knapzakroute Roderwolde komt hier langs.) Het duurde tot in de vijftiende eeuw voor ook de venen van de dorpen Annen, Eext en Gieten in beeld kwamen. Het veenbezit van de boermarken van deze dorpen werd steeds vaker onder de boeren verdeeld. Annen kende bijvoorbeeld reeds in 1384 particulier veenbezit. Hier diende zich niet lang daarna het Heilige Geesthuis ofwel het Pelstergasthuis uit de stad Groningen aan als koper van turfland.

[BOERMARKE](#)

BRON: DRENTS ARCHIEF

START

40

KAART

Kaartfragment afkomstig van een in 1716 door Arnoldus Tideman getekende kaart. Voor uw oriëntatie: het zuiden ligt bovenaan. Rechts op de kaart de Hondsrug en aan de overkant van de Hunze van noord naar zuid: Suitlaarder Veen, Anner Veen en Eexter Veen. Fraai op de kaart is ook de zandrug van Hoogezand ('t Hoge Sand) via Kropswolde naar Zuidlaren te zien. Vanuit het Winschoterdiep hebben Groninger veencompagnieën reeds hun kanalen naar het zuiden gegraven.

13 De 'doorzonboerderijen' van Annerveenschekanaal

Aan de overkant van het Grevelingskanaal staan de boerderijen van de 'dikke' boeren die zich na de 'turfjaren' vanaf ongeveer 1830 op de dalgronden vestigden. Al snel werden overal in de Drents-Groningse Veenkoloniën fabrieksaardappelen verbouwd. Tussen Annerveenschekanaal en Annerveen lag zomers één groot bloeiend aardappelveld.

De oude Drentse boerderijen met hun achterbaanders en zijbaanders zouden in dit nieuwe, grootschalige landbouwgebied niet voldoen.

FOTO: HANS DEKKER

START

42

KAART

Ze waren te klein en te weinig efficiënt voor de veenkoloniale landbouw. Ook waren ze zeker niet de chique woonplek die de herenboer zich aan zijn stand verplicht voelde te bewonen.

De boeren van Annerveenschekanaal en de andere veenkoloniën kozen voor de Oldambtster boerderij. Een boerderijtype dat in 'Graanrepubliek Oldambt' bewezen had dat boerenwerk en gerieflijk wonen onder één dak uitstekend konden worden gecombineerd. Het vernieuwende van de Oldambtster boerderij zat 'm in het gebruik van de zogeheten 'krimpen', ofwel de 'sprongen' in de zijmuren. Je kon zo'n krimp toepassen om een bouwwerk naar believen te versmallen of te verbreden en zo precies op maat te maken. De boerderij versmalde van een brede schuur met lage muren naar een smal woongedeelte met hoge zijmuren. Het bedrijfs gedeelte kon zo groot gemaakt worden als nodig was. Aan de voorkant maakten extra licht en lucht het woongedeelte tot een 'doorzonboerderij'.

Vaak was er verschil tussen het woon- en werk gedeelte in dakbedekking. Vroeger lag er goedkoop riet op de schuur en kwamen er

dakpannen op het woongedeelte. Later zat het verschil vaak in een verschil in kleur (lees: kwaliteit) van de pannen voor en achter. Opvallend aan Oldambtster boerderijen waren de vele ramen in de hoge voorgevel. Vaak drie rijen boven elkaar. De bovenste rij ramen waren in het Oldambt de vensters van de graanzolders. De boeren van Annerveenschekanaal hadden op zolder hun kistjes pootaardappels klaar staan voor het volgend jaar.

[BOERDERIJ](#)

FOTO: KARLA LEEFTINK

START

44

KAART

Rood haor en wilgenholt

'Rood haor en wilgenholt bint op slechte grond bouwd', zei de Drent vroeger spottend. Of hij zei eufemistisch over iemand die net overleden was: 'Hij het zien schoenen an de willing hangen'. De wilg groeit overal waar het water hoog in de sloten kan staan. Hij was dus ook in Drenthe een bekende verschijning en daarmee een bron voor dergelijke populaire uitdrukkingen.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

GEMEENTE

NOORDENVELD

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

46

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

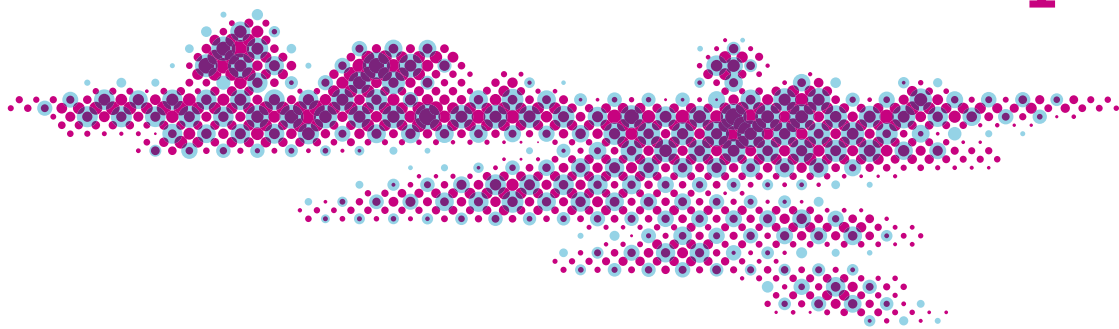
en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

START

47

KAART